

ANDORRA RESILIENT. UNA HISTÒRIA DE PANDÈMIES I DE RESISTÈNCIA

L'exposició vol apropar-nos als moments de la història en què el país ha hagut d'afrontar epidèmies. Les epidèmies ens ajuden a entendre com funcionen les societats en contextos de crisi sanitària, i com les formes de vida poden contribuir a propagar malalties com la pesta, el tifus o la grip, i, en l'actualitat, la covid-19.

Recuperar la seqüència històrica de les epidèmies ens permetrà saber com es van afrontar i les conseqüències que van tenir per a la nostra societat. I sobretot posarà de relleu la importància del coneixement, els avançaments mèdics, la higiene i la vacunació.

I com no podia ser d'una altra manera, l'exposició voldrà fer especial referència a l'emergència sanitària que vivim actualment i sobretot la resposta social que està generant. Una resposta que està fent aflorar sentiments i comportaments solidaris que s'estan materialitzant de formes ben diverses, innovadores i creatives.

L'exposició també tindrà un espai per parlar de les epidèmies que han afectat a la ramaderia com la glossopeda que va tenir conseqüències econòmiques per al sector primari i va obligar a tancar fronteres al trànsit animal no fa pas tant de temps. Més recentment, un pestivirus va afectar la població d'isards del Pirineu disminuint-la considerablement.

L'exposició ANDORRA RESILIENT. UNA HISTÒRIA DE PANDÈMIES I DE RESISTÈNCIA ens parlarà d'història i de societat, de fauna i de ramaderia, de ciència i de coneixement, de salut i de malaltia... i sobretot ens parlarà de la nostra capacitat d'aprendre i de resistir, una actitud necessària per projectar-nos en un moment d'incerteses.

El coronavirus ens obliga a (sobre)viure junts i està qüestionant la nostra forma de vida, la manera de relacionar-nos, de moure'ns, d'organitzar-nos i de funcionar en escenaris macroeconòmics i multisectorials, i també en escenaris més íntims. No podem donar petons, abraçar-nos i saludar-nos com fèiem un mes enrere. La pandèmia també està posant en evidència invisibilitats socials com la cura de persones i la solitud dels més grans, i està mostrant altres capacitats com el teletreball i l'organització de petites empreses amb capacitat d'innovar i de crear. Tu què en penses?

L'exposició ANDORRA RESILIENT. UNA HISTÒRIA DE PANDÈMIES I DE RESISTÈNCIA vol ser una oportunitat per repensar-nos en un escenari de present i de projectar-nos en un futur que ara se'ns presenta incert. I volem que aquesta part de l'exposició sigui participativa. Des de la Secretària d'Estat d'Igualtat i Participació Ciutadana s'ha creat un espai virtual per a que les persones que vivim al país expressem el nostre parer sobre temes que afectem a tothom i proposem idees, accions i projectes per a construir una societat millor. Aquestes propostes seran una part de l'exposició en què parlarem del confinament, de com ho hem viscut, de la iniciativa, la creativitat i la solidaritat dels nostres ciutadans. I finalment deixarem parlar als més petits perquè també expliquin el seu confinament i l'Andorra que imaginin.

Us proposem una exposició des de la governança compartida.

GRANS TEMES I UNITATS EXPOSITIVES

UNITAT EXPOSITIVA 1: L'ETERNA NATURA VS CULTURA

- I. HI HAVIA UNA VEGADA... ELS VIRUS I ELS BACTERIS
- II. ELS CORONAVIRUS QUE CONVIUEN AMB NOSALTRES
- III. EPIDÈMIES I PANDÈMIES. QUAN UN MICROORGANISME ATACA UN MACROSISTEMA
- IV. GLOBALITZACIÓ I SOSTENIBILITAT
  - a. Contaminació, mobilitat, formes de vida menys diverses...

Objectiu: Les persones i els animals estem subjectes a la contaminació per virus i bacteris. Al llarg de la història, els humans, com altres animals, han estat a punt d'extingir-se. L'augment de la població humana i la densitat amb que ens agrupem i una menor diversitat ho afavoreix.

La pèrdua de biodiversitat afavoreix la dispersió dels virus. En una població més diversa genèticament els virus tenen més dificultats per multiplicar-se, mentre que en una població més homogènia, si el virus troba un organisme sensible i per tant una porta d'entrada, la seva propagació és més ràpida ja que troben menys obstacles (UNEP, Nacions Unides)

UNITAT EXPOSITIVA 2. UNA HISTÒRIA DE PANDÈMIES I DE RESILIÈNCIA

- I. LES EPIDÈMIES QUE VAN CANVIAR EL CURS DE LA HISTÒRIA
  - a. Una cronologia de les diferents epidèmies
  - b. Com es combatien?
  - c. El desconeixement, la superstició i la por... el comportament social
  - d. I després què? Quines van ser les conseqüències
- II. LA CREACIÓ I LA RESISTÈNCIA EN TEMPS D'EPIDÈMIES
  - a. Producció literària i artística que va aflorar en un context de crisi sanitària
- III. LES LLIÇONS DE LA HISTÒRIA
  - a. La recerca, el coneixement, els avançaments mèdics, la higiene i la vacunació

Objectiu: Observar com les crisi sanitàries han estat una constant històrica provocant la mort a milions de persones, i com les persones que han sobreviscut s'han tornat més resilientes genètica i culturalment, ja que les comunitats s'han immunitzat, han propiciat coneixement i han modificat els hàbits socials i culturals.

UNITAT EXPOSITIVA 3. LES EPIDÈMIES QUE HAN SACSEJAT ANDORRA AL LLARG DE LA HISTÒRIA

- I. NOË, UN TERRITORI I ELS SEUS HABITANTS
  - a. Descriure la biodiversitat del país
- II. TEMPS DE MISÈRIES, MALEDICCIONS I SUPERSTICIÓ. LES NOSTRES EPIDÈMIES I PANDÈMIES
  - a. La seqüència històrica de les epidèmies documentades
  - b. Les creences, la religiositat i la malaltia: la fe i les advocacions religioses des de la perspectiva històrica
- III. TEMPS DE CREIXEMENT I DE MODERNITAT
  - a. El segle XX: Les millores de les condicions de vida, els primers hospitals i la medicalització de la salut
  - b. Temps de benestar i d'aparent domesticació de la natura
- IV. MALALTIES ANIMALS I GESTIÓ DE FRONTERES
  - a. Salut animal, crisi econòmica i gestió d'explotacions i de fronteres: La glossopeda o febre aftosa que va afectar als animals de renda durant el segle passat, i la grip aviària que, durant aquest segle, va implicar importants mesures de seguretats, separació de les granges de la fauna salvatge...
  - b. La gestió d'epidèmies en la fauna salvatge: el pestivirus de l'isard (2001-2010 que els ramats d'isard s'immunitzen)

Objectiu: Des de la prehistòria, els habitants del nostre territori hem estat subjectes a la contaminació, la malaltia i sovint la mort... per virus diferents i processos de zoonosi. Temps de tifus, pestes, gripes i altres epidèmies i pandèmies han afectat el país i han generat canvis. Malalties animals que han provocat crisis sectorials i canvis en el maneig animal. Situacions de crisi sanitària que ens fan pensar que situacions com l'actual tenen una alta probabilitat de repetir-se.

UNITAT EXPOSITIVA 4. LA CRONOLOGIA DEL CORONAVIRUS. SARS-CoV-2/COVID-19

- I. ELS ANTECEDENTS
- II. LA CRONOLOGIA DE LA PANDÈMIA
- III. EL DESCONCERT I DESINFORMACIÓ INTERNACIONAL
- IV. LA RECERCA I LES ESTRATÈGIES SANITÀRIES
- V. LA TECNOLOGIA CONTRA LA PANDÈMIES
- VI. LA COVID-19 I LES FRONTERES. EL PAPER DELS ESTATS

Objectiu: Explicar com ha estat el procés de descoberta de la malaltia i la seqüència de la seva dispersió. De les primeres reaccions de vigilància al confinament. Les reaccions dels Estats i dels organismes internacionals.

UNITAT EXPOSITIVA 5. LA COVID-19 VIATJA A ANDORRA

- I. ELS ESDEVENIMENTS A CASA NOSTRA
  - a. De Wuhan a Canillo. La successió dels fets
- II. LES DEPENDÈNCIES D'UN PAIS DE FRONTERA
  - a. Les fronteres obertes a les mercaderies i escassa mobilitat de les persones
- III. LA RESPOSTA GOBERNAMENTAL
  - a. Davant la crisi econòmica: "Andorra només en té a nosaltres"
  - b. Davant la crisi sanitària: "Queda't a casa"
- IV. EL TELETREBALL I LA CULTURA DIGITAL
  - a. "Som més digitals del que ens podíem pensar". Superar prejudicis i barreres informals.
- V. L'ACCIÓ CIUTADANA
  - a. El carrers deserts i "la vida des de balcons i finestres"
  - b. Les iniciatives: el voluntariat, les xarxes col·laboratives, les donacions, l'ajut...

Objectiu: Tres mesos de desconcert en què el virus viatja de la Xina a Andorra. No estàvem preparats però vam reaccionar i estem resistint. I vam decidir aturar les nostres vides i el nostre sistema econòmic, per a salvar-les.

UNITAT EXPOSITIVA 6. LA VIDA CONFINADA

- I. LES ESTRATÈGIES DOMÈSTIQUES: SEPARANT FAMÍLIES I INVENTANT FAMÍLIES
  - a. Experiències de convivències: les estratègies i les emocions
- II. ELS HOSTES VINGUEREN QUE DE CASA NO MOS TREGUEREN
  - a. Temps de confinament, temps de noves relacions, més socials, més solidàries
- III. TEMPS DE RESISTÈNCIA I RESILIÈNCIA
  - a. Davant de la necessitat del distanciament físic, s'intensifiquen les relacions socials virtuals
  - b. Identitats emergents: "tots contra el coronavirus, un sentiment global, però cadascú casa seva"
- IV. "TEMPS DIFÍCILS PER A L'ÒPERA"
  - a. Músics i cantaires en balcons i finestres, cançons per a tots enregistrades des de punts geogràficament distants i sempre compartits, assajos teatrals *on line*, obres de teatre per videoconferència, exposicions virtuals, subhastes d'art per ajudar-nos, tot tipus de càpsules artístiques, fetes per professionals confinats... Una gran lliçó dels artistes!

Objectiu: El confinament ha estat un problema per a tothom i una angoixa per a molts. Però també altres ha estat inspiradora. Molts de nosaltres ens hem sentit actors, còmics, pintors, dissenyadors, cuiners, educadors... sense ser-ho i hem après. Hem perdut la vergonya. Hem fet allò que potser no sabíem ni que érem capaços de fer, però ho hem fet i ho hem compartit.

UNITAT EXPOSITIVA 7. EL FUTUR ÉS ARA.

- I. ELS ODS DE L'AGENDA 2030 HAN PASSAT A SER L'AGENDA 2021: LA SOSTENIBILITAT ÉS UN REpte DE PRESENT I URGENT
- II. VIGILÀNCIA DIGITAL, SALUT COMUNITÀRIA, CONTROL DE LES PERSONES
- III. LES INICIATIVES QUE PENSEU QUE PODEM MILLORAR LA NOSTRA SOCIETAT (visc.ad)
- IV. QUÈ VOLEN ELS MÉS PETITS I JOVES?

Objectiu: A partir d'una aturada econòmica de dos mesos, hem vist una primavera inquieta com mai. Els senglars i els cabirols baixen fins a Andorra la Vella, i, després de cinquanta anys, les llúdrigues recorren el riu Valira. El mateix succeeix a altres llocs del planeta com veiem cada dia a través dels mitjans de comunicació i les xarxes socials. Els processos de producció i de creació, la sociabilitat... la societat transita cap a escenaris incerts, alguns nous. Hem entrat en la cultura digital, de fet ja hi érem però no ens ho acabàvem de creure.

EXPOSICIÓ PER A L'EXERCICI 2021, POST -COVID-19

Logística: EXPOSICIÓ VIRTUAL/ EXPOSICIÓ FÍSICA ORGANITZADA EN DIFERENTS ESPAIS EXPOSITIUS REPARTITS PER TOT EL PAÍS

7

Organitzen:

Productors: Departament de Patrimoni Cultural del Ministeri de Cultura i Secretaria d'Estat d'Igualtat i Participació ciutadana

Col·laboradors institucionals: Ministeri de Medi Ambient, Ministeri d'Educació, Ministeri de Salut...

Col·laboradors especialistes de les ciències socials, naturals i la salut